

LR Vyriausybei

Reg. Nr. 1046

2021-03-08

Dėl XVIII LR Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano

Lietuvos negalios organizacijų forumas (LNF) – skėtinė negalios organizacijas vienijanti asociacija, kuri atstovauja asmenų su negalia ir jų šeimų interesus nacionaliniu mastu. Būdamas Europos neįgaliųjų forumo (EDF) nariu LNF siekia, kad Lietuvoje būtų įgyvendinamo ir Europos Sąjungos priimti dokumentai tikslingai susiję su asmenų su negalia teisių bei lygių galimybių užtikrinimu. Atkreipiame Jūsų dėmesį, kad 2021 m. kovo 3 d. Europos Komisijos paskelbta ambicinga Asmenų su negalia strategija 2021-2030 metams nubrėžia ES politikos gaires, prioritetus ir konkrečius veiksmus, kurie turi mažinti žmonių su negalia nelygybę ir užtikrinti jų lygias teises ES ir nacionalinių valstybių mastu. Strategija taps pagrindiniu strateginiu dokumentu ES ir šalims narėms ateinančiam dešimtmečiui, kuriuo siekiama įgyvendinti JT Neįgaliųjų teisių konvenciją. Todėl Komisija ragina valstybes nares, visas ES institucijas ir agentūras, rengiant, įgyvendinant ir stebint politiką, teisės aktus ir finansavimo programas, atsižvelgti į negalią turinčių asmenų poreikius, taikant tikslingus veiksmus ir integruotą požiūrį. Visi naujai rengiami strateginiai valstybių dokumentai turi atliepti Strategijoje nurodomas ir keliamas tikslus, bei atliepti priemones. Raginame LR Vyriausybę savo programos nuostatų įgyvendinimo plane įsitraukti tikslingus veiksmus dėl asmenų su negalia nediskriminavimo, teisių ir lygių galimybių įgyvendinimo, mobilumo, savarankiško gyvenimo skatinimo, įtraukaus švietimo, oraus gyvenimo užtikrinimo ir kt., kaip nurodoma Strategijoje.

Peržiūrėję XVIII LR Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano veiksmus teikiame šiuos konkrečius pastebėjimus dėl:

I prioriteto – vienodos starto pozicijos visiems Lietuvos žmonėms

Į šio prioriteto veiklos lauką patenka ir vaikų su negalia įtraukties klausimas bei Švietimo įstatymo nuostatos dėl įtraukties ugdyme užtikrinimo visiems negalią turintiems vaikams, kurio įgyvendinimo terminas 2024 m. Todėl norėtusi aiškesnių priemonių, kaip šis įsipareigojimas bus įgyvendinamas sistemiškai. Ar šiam tikslui įgyvendinti bus rengiama atskira programa ar ji atspindės horizontaliai minimuose veiksmuose bei priemonėse.

Veiksmo numeris 1.1.1.

‘Atlikti ikimokyklinio ugdymo infrastruktūros plėtros savivaldybėse vertinimą, nustatant esamos infrastruktūros pritaikymo ar naujos kūrimo galimybes ikimokyklinio ugdymo prieinamumui užtikrinti’

Pastaba: reikėtų patikslinti, ar atliekant vertinimą bus renkama informacija ir apie esamos infrastruktūros fizinį prieinamumą skirtingoms negalios grupėms ar apie prieinamumą (atnaujinimą) apskritai. Raginame vertinti kompleksiskai, atliepiant ir užtikrinant kad ikimokyklinio ugdymo įstaigos būtų prieinamos visiems vaikams, ypač užtikrinant ir naujų įstaigų plėtrą, neesant pakankamam tokių įstaigų pritaikymui vaikams su negalia.

Veiksmo numeris 1.2.2.

Teikti finansinę paramą ir ekspertinę-konsultacinę pagalbą mokykloms ugdymo kokybės skirtumams mažinti ir lygioms galimybėms užtikrinti.

Pastaba: Norėtųsi išskirti negalią, nes lygios galimybės labai platu, o negalios įtraukties aspektas ir pagalba mokykloms šiuo periodu bus ypatingai svarbus.

Veiksmo numeris 1.2.5.

Diegti į mokymąsi orientuotą mokinių pasiekimų vertinimą (formuojamąjį vertinimą), didinant vidinio mokyklų vertinimo palyginamumą ir sukuriant sąlygas ugdyti kiekvieno vaiko gebėjimus ir talentus.

Pastaba: Siekiant šio tikslo įgyvendinimo mokyklos skatinamos konkuruoti dėl aukštesnio įvertinimo, tokios konkurencijos pasėkoje vaikai su negalia ugdymo sistemoje matomi kaip kliūtis. Reikėtų svarstyti įtraukti į pasiekimų vertinimą ir mokyklų įgyvendinančių įtrauktį skatinimą, tai yra pozityvų vertinimą.

Veiksmo numeris 1.2.7.

Atnaujinti NVŠ krepšelio finansavimo modelį, užtikrinantį ugdymo programų įvairovės plėtrą ir administracinės naštos teikėjams mažinimą

Pastaba: Užtikrinti, kad NVŠ krepšelio modelis dengtų ir specialiųjų/individualių poreikių turinčių vaikų poreikius, o programos būtų pritaikytos šiems moksleiviams.

Veiksmo numeris 1.2.8.

Užtikrinti 80 proc. bendrojo ugdymo mokinių dalyvavimą bent vienoje neformaliojo švietimo programoje

Pastaba: Turėtų būti įtraukti ne tik bendrojo ugdymo mokinių rodikliai, bet ir vaikai su negalia besimokantys tiek įtraukioju būdu bendrose mokyklose, tiek ir specialiose mokyklose.

Veiksmo numeris 1.2.10.

Peržiūrėti švietimo pagalbos specialistų funkcijas ir jų darbo apmokėjimo sistemą, panaikinti atotrūkį tarp pedagoginių švietimo pagalbos specialistų ir mokytojų darbo užmokesčio.

Pastaba: Reikėtų ne tik peržiūrėti atotrūkį apmokėjimo sistemoje, bet ir pagalbos specialistų darbo krūvį, efektyvumą.

Veiksmo numeris 1.2.11.

Įgyvendinti priemonių įtraukiam ugdymui ir švietimo pagalbai kiekvienoje mokykloje užtikrinti paketą

Pastaba: Reikėtų patikslinti, koks paketas turimas galvoje, ar jis bus taikomas kiekvienoje bendro lavinimo mokykloje (standartizuotai), ar atrinktose mokyklose, nes vaikų su negalia ugdymas turėtų būti individualus pagal poreikius. Ar šis paketas apims fizinį - informacinį prieinamumą, ar visą pagalbos ir specialistų spektrą.

Veiksmo numeris 1.3.7.

Sudaryti nacionalinių kvalifikacijos tobulinimo programų paketą, susietą su studijų kreditų kaupimu, apimantį šiuolaikinės didaktikos (atsižvelgiant į mokinių ugdymosi poreikių įvairovę), užsienio kalbų (ES darbo kalbų) ir kitas aktualias kompetencijų tobulinimo sritis

Pastaba: Mokytojams kvalifikacijai kelti būtina įtraukti naujas programas, susijusias su įtraukiu švietimu, nes šiuo metu to labai trūksta ir judant link 2024 m. jaučiamas nerimas, jog nėra kur gauti praktinių žinių dabar dirbantiems pedagogams.

Veiksmo numeris 1.6.4.

Pritaikyti studijų programų vykdymą studentams, turintiems specialiųjų poreikių

Pastaba: Čia reiktų detalizuoti, jog reiktų sistemiškai didinti studijų prieinamumą negalia turintiems studentams, tai yra didinti informacijos bei aplinkos prieinamumą. Skatinti aukštąsias mokyklas kurti prieinamą studijų aplinką visiems studentams turintiems negalią (nematomą taip pat) ar ugdymosi poreikius.

Veiksmo numeris 1.9.6.

Sukurti priemones ir didinti paramą mažiau mokytis linkusioms visuomenės grupėms (Trečiojo amžiaus universitetams ir senjorams, žemesnės kvalifikacijos, mažas pajamas gaunantiems) įsitraukti į formalų ir neformalų mokymąsi

Pastaba: Užtikrinti, kad šios programos turi atliepti ir negalią turinčių asmenų poreikius, nes jie taip pat patenka į šią grupę.

1.10 VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS PROJEKTAS – FIZINĮ AKTYVUMĄ, ĮTRAUKTĮ IR AUKŠTĄ MEISTRIŠKUMĄ UŽTIKRINANTI SPORTO SISTEMA

Veiksmo numeris 1.10.3.

Plėsti fiziniam aktyvumui ir aukšto meistriškumo sportininkų rengimui reikalingą sporto infrastruktūrą, remiantis aiškiais kriterijais bei sporto registro duomenimis

Pastaba: Profesionalus pasasportas taip pat turėtų būti šios priemonės objektas, o sporto infrastruktūra prieinama visiems.

2.2. VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS PROJEKTAS – SOCIALINIS KULTŪROS IR MENO STIPRINIMAS IR VISAVERTIS ĮGALINIMAS

Veiksmo numeris 2.2.4

Didinti kultūros ir visuomenės informavimo paslaugų prieinamumą žmonėms su negalia ir socialinės atskirties grupėms, atitinkamai pritaikyti jiems informacinę infrastruktūrą, užtikrinti jų teisę nepriklausomai dalyvauti kultūroje

Pastaba: Ar turimas galvoje tik informacinis prieinamumas (infrastruktūra) ar ir fizinis kultūros objektų prieinamumas, taip pat rekomenduotina naudoti žodį "savarankiškai", ne nepriklausomai.

2.6. VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS PROJEKTAS – EFEKTYVI PAVELDOTVARKA

Veiksmo numeris 2.6.12.

Pritaikyti visuomenės poreikiams valstybės ir privačius kultūros paveldo objektus, juos aktualizuojant

Pastaba: Užtikrinti ir fizinį kultūros paveldo objektų prieinamumą.

3.1. VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS PROJEKTAS – INDIVIDUALIUS ASMENS POREIKIUS ATITINKANČIOS SOCIALINĖS PASLAUGOS

Veiksmo numeris 3.1.3.

Parengti regionų perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų (žmonėms su proto ir / ar psichikos negalia) infrastruktūros, parengti paslaugų plėtros žemėlapius ir organizuoti viešąsias konsultacijas.

Pastaba: Nėra aiškus veiksmo rezultatas dėl infrastruktūros (nebaigtas sakiny).

Veiksmo numeris 3.1.11.

Sukurti priemonės, skirtas labiausiai pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių asmenų integracijai į visuomenę

Pastaba: Nėra aiškus veiksmo turinys, t.y. kokios priemonės, kiek jų planuojama.

3.2. VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS PROJEKTAS – NEJGALIŲJŲ TEISIŲ APSAUGA IR PASLAUGŲ PLĖTRA

Veiksmo numeris 3.2.3.

Užtikrinus pagalbą teikimą neįgaliesiems, siekiant įgyvendinti Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją, organizuoti viešąsias konsultacijas su visuomene dėl galimai veiksmingiausių priemonių, siekiant atsisakyti visiško neveiksmo instituto, parengti Civilinio kodekso ir kitų susijusių teisės aktų pakeitimų projektus

Pastaba: Turi būti užtikrintas pagalbos priimti sprendimus teikimas, ne šiaip pagalbos teikimas. Be to, priemonė turėtų būti įgyvendinta anksčiau nei numatytas terminas (2023 m. II ketv.), kaip valstybės įsipareigojimas įgyvendinti JT Neįgaliųjų teisių konvenciją.

Veiksmo numeris 3.2.5.

Mažinti žmonių su negalia diskriminaciją sukuriant informacijos prieinamumo neįgaliesiems sistemą

Pastaba: veiksmas turėtų būti pradėtas anksčiau nei numatytas 2022 m. IV ketv.

Veiksmo numeris 3.3.4.

Didinti socialinio būsto prieinamumą, spartinant socialinio būsto fondo plėtrą, taip trumpinant socialinio būsto nuomos laukimo laikotarpį ir prisidedant prie žaliosios transformacijos

Pastaba: Užtikrinti, kad socialinis būstas būtų tiek pasiekiamas (plėtra), tiek ir fiziškai prieinamas asmenims su negalia.

Veiksmo numeris 3.4.1.

Parengti ir priimti Valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo pakeitimo projektą, siekiant kasmet sistemiškai didinti mažiausiai uždirbančių darbuotojų darbo užmokestį

Pastaba: užtikrinti, kad sistemiškai didinamas mažiausiai uždirbančių darbuotojų darbo užmokestis apimtų ir NVO darbuotojus.

4.2. VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS PROJEKTAS – ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGŲ KOKYBĖS GERINIMAS

Veiksmo numeris 4.2.1.

Išanalizuoti teisės aktus, reglamentuojančius asmens sveikatos priežiūros paslaugų kokybę,

parengti ir patvirtinti veiksmų planą, kuriame būtų numatytos priemonės, skirtos nepageidaujamų įvykių stebėsenai ir prevencijai, sveikatos paslaugų prieinamumo gerinimui ir kokybės vertinimui, ir pradėti jas įgyvendinti

Pastaba: Užtikrinti, kad numatytas sveikatos paslaugų prieinamumas atlieptų tiek fizinį/informacinį prieinamumą negalios poreikiams.

Veiksmo numeris 4.5.5.

Didinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą įgyvendinant organizacines ir technines priemones, skirtas gerinti apsilankymų pas sveikatos priežiūros specialistus stebėsenos procesus.

Pastaba: siekiant paslaugų kokybės ir prieinamumo techninės priemonės irgi turi užtikrinti prieinamumą asmenims su negalia.

5.2. VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS PROJEKTAS – UNIVERSALUS VERSLUMAS

Veiksmo numeris 5.2.4.

Siekiant plėtoti turizmo indėlį į Lietuvos ekonomikos augimą, panaudoti kultūros paveldą turizmo skatinimui ir turizmo Lietuvoje atgaivinimą pasibaigus COVID-19 pandemijai, parengti turizmo sektoriaus reformos ir su ja susijusių investicijų į turizmo infrastruktūrą priemones.

Pastaba: Užtikrinti turizmo infrastruktūros prieinamumą asmenims su negalia.

5.7. VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS PROJEKTAS – ATEITIES SUSISIEKIMO SISTEMA

Veiksmo numeris 5.7.4.

Reformuoti tarpmiestinio susisieikimo sistemą, užtikrinant patogų susisieikimą tarp regionų centrų (tolimojo susisieikimo autobusais maršrutus suderinti su geležinkelio maršrutais; peržiūrėti tolimojo susisieikimo esamą tinklą ir jį optimizuoti (parengti maršrutų žemėlapių / planą)

Pastaba: užtikrinant patogų tarpmiestinį susisieikimą ir optimizuojant tolimojo susisieikimo tinklą užtikrinti asmenų su negalia poreikius bei prieinamumo reikalavimus.

8.2. VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS PROJEKTAS – NAUJOS KARTOS BAUSMIŲ VYKDYMO ĮSTAIGOS

Visais veiksmais užtikrinti, kad baudžiamasis procesas bei bausmių vykdymo sistema atlieptų asmenų su negalia poreikius, įskaitant naujos uždaro tipo įkalinimo įstaigos pritaikymą asmenims su negalia.

Visos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane numatyti skaitmenizacijos, informacinių sistemų tobulinimo, duomenų atvėrimo, technologijų tobulinimo priemonės turi atliepti įvairių negalių grupių poreikius dėl informacijos ir paslaugų prieinamumo užtikrinimo.

Lietuvos negalios organizacijų forumo

Prezidentė

Europos neįgaliųjų forumo

Tarybos narė

Dovilė Juodkaitė